AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

ÜZEYİR HACIBƏYLİ adına BAKI MUSİQİ AKADEMİYASI

KLARNET VƏ FORTEPİANO ÜÇÜN KÖÇÜRMƏLƏRİ

(Ü.Hacibəyli, F.Əmirov, T.Quliyev)

METODİK VƏSAİT

BAKI- 2015

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

ÜZEYİR HACIBƏYLİ adına BAKI MUSİQİ AKADEMİYASI

KLARNET VƏ FORTEPİANO ÜÇÜN KÖÇÜRMƏLƏRİ

(Ü.Hacibəyli, F.Əmirov, T.Quliyev)

METODİK VƏSAİT

7637

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

BAKI- 2015

Tərtib edəni : Ü.Hacıbəyli ad. Bakı Musiqi Akademiyasının
dosenti ***RAFİQ MUSTAFA oğlu ƏHMƏDOV***

Elmi redaktor : Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti,
Ü.Hacıbəyli ad. Bakı Musiqi Akademiyasının
professoru ***AXUNDZADƏ YUSIF***

Rəyçilər : Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti,
«Nəfəs və zərb alətləri» kafedrasının professoru
İMANOV YAŞAR

Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti,
Azərbaycan Dövlət Milli Konservatoriyasının "Dirijorluq"
kafedrasının professoru
CAVANŞİR CƏFƏROV

ÖN SÖZ

XX əsr Azərbaycan ifaçılıq sənətində klarnet ifaçılıq mədəniyyətini səciyyələndirərkən, onun Qərbi Avropa və rus musiqi ənənələrinə əsaslanan ifaçılıq və pedaqoji nailiyyətlərini qeyd etmək lazımdır. Klarnet ifası özünün parlaqlığı və məzmunca dolğunluğu, səs mədəniyyəti və virtuoz ustalığı ilə seçilən bir sıra maraqlı xüsusiyyətlərə malikdir. Klarnet ifaçılığında parlaq virtuozluq kantilena ilə bir-birini tamamlayır. Klarnet ifasına sərbəstlik, yüksək məharət xasdır.

Azərbaycanda Avropa musiqi alətlərinin geniş yayılması və instrumental musiqinin inkişafında xalq musiqi nümunələrinin nota köçürmələrinin xüsusi rolu vardır. Hazırki metodik vəsait də bu cür köçürmələrə - "transkripsiyalar"a aiddir. Məlum olduğu kimi, transkripsiya – latın dilindən – "üzündən köçürmək" mənasını verir. Musiqidə transkripsiya bu və ya digər alət üçün yazılmış əsərin başqa alət üçün tərtib edilməsinə deyilir.

Ali və orta musiqi məktəblərinin tələbələri üçün yaradılmış hazırki metodik vəsait, klarnet ifaçılarının milli ruhda yerişməsindən ötrü, eləcə də onlarda milli musiqimizə marağın tərbiyə olunması üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu məqsədlə metodik vəsaitin müəllifi tərəfindən klassik irsimizin ən dəyərli nümunələrinin (Ü.Hacıbəyli – "Sevgili canan" romans-qəzəli, "Koroğlu" operasından Rəqs, F.Əmirov – "Rəqs", "Şənlik rəqsi", T.Quliyev – "Sən mənim, mən sənin", "Bəxtəvər oldum" romansları) klarnet və fortepiano üçün işləmələri yerinə yetirilmişdir. Odur ki, hazırki metodik vəsait pedaqoji əsər olaraq böyük əhəmiyyət kəsb edir. Metodik vəsait özünün bir sıra bədii müddəaları ilə maraq doğuraraq, həmçinin, klarnet alətinin ifadə - texniki imkan dairəsinin genişlənməsinə yer verir. Onun sistematik olması, işlənilən əsərlərdən göründüyü kimi, burada bədii ardıcıllıq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Müxtəlif xarakterli əsərlərin ifası estetik zövqün tərbiyəsinə də şərait yaradır. Ona görə ki, metodik vəsait seçmə nümunələr üzərində qurulub. Bu isə klarnet musiqi alətinə olan marağın artmasına, onun texniki və bədii imkanlarının hərtərəfli açılmasına səbəb olacaqdır.

Metodik vəsaitdə klarnet alətinin zəngin ifadəlilik imkanlarından geniş istifadə edilmişdir. Burada alətin texniki - virtuoz və kantilena xüsusiyyətləri hərtərəfli tətbiq edilmişdir. Metodik vəsait peşəkar texniki vərdişlərin inkişaf etdirilməsinə, həm də musiqi – ifadəlilik məqsədlərinə nail olmasına yönəldilmişdir.

Klarnet ifaçılıq və pedaqoji fəaliyyətinin genişləndirilməsi, məhsuldar konsert-ifaçılıq fəaliyyəti üçün, bu vəsait klarnet musiqisi janrına münasibətdə də bədii əhəmiyyət kəsb edir və gənc ifaçıların inkişafına böyük təsir göstərməsi açıq-aşkar nəzərə çarpır. Qeyd etmək lazımdır ki, hazırki ansambl əsərlərində klarnet və fortepianonun imkanlarından istifadə etmək qabiliyyəti bunu bir daha sübut edir.

İşləmələrin bir diqqətəlayiq cəhəti də ondan ibarətdir ki, burada nüasnlar, applikaturalar, ştrixlər, metronom kifayət qədər dəqiq göstərilmişdir. Bu isə öz növbəsində, klarnet ifaçılığı və ədəbiyyatının daha yüksək səthə qalxmasına zəmin yaradır. İşləmələr xarakter etibarilə də müxtəlifdirlər. Burada həm də forma kamilliyi, bədii obrazların ifadəliliyi diqqəti cəlb edir. İşləmələrdəki klarnet partiyasının tematik materialı dinamik və rəngarəng səslənir, frazaların daha plastik alınması üçün klarnet ifaçısı kamilliyə nail olmalıdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, klarnet partiyasını müşayiət edən fortepiano partiyası da sənətkarlıqla yazılmış və beləliklə, iki bərabərhüquqlu alətin ifası təqdim edilmişdir. Düzdür, klarnet partiyasının rolu fortepianoya nisbətən daha mühümdür. Amma onların vəhdəti də maraqlı və yaddaqalan məqamlardan biri kimi diqqəti cəlb edir.

Ümumiyyətlə, işləmələrdə səs çaları ilə bağlı məsələlər, səsin dinamik çalarları və səslənmənin xarakteri üçün müvafiq ifadələr dəqiq tapılmışdır. Nüans məsələsi pyeslərin məzmunu və musiqi forması ilə sıx bağlıdır. Bütün bu cəhətlər əsl "təcrübə məktəbi"dir və ardıcıl artan çətinliyə əsasən bölüşdürülmüşdür. Seçilmiş əsərlər musiqi materialı baxımından da maraqlıdır. Bu pyeslərin dərin məzmunu vardır. Əsərlərin ifası zamanı musiqiçilərdən kamil ifaçılıqdan əlavə bədii yetkinlik və yaxşı inkişaf etmiş ansambl duyğusu tələb olunur.

Belə bir metodik vəsaitin yaradılması klarnet repertuarının bədii əsərlərlə zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Seçilən əsərlər üzərində işləmələr praktiki vəzifələrə maksimal dərəcədə yaxınlaşdırılmış, səmərəli metodik baxışlar təcrübə vasitəsi ilə sübuta yetirilmişdir.

Bu gün həm pedaqoji, həm də ifaçılıq cəhətdən məzmunca dərin, klassik formaca aydın, klarnet alətinin təbiətinə uyğun ifadəli melodikaya və virtuoz texnikaya malik olan əsərlərə, işləmələrə və köçürmələrə böyük tələbat vardır. Ümidvaram ki, şagird və tələbələri bədii cəhətdən maraqlandıra bilən və dolğun material üzərində qurulan hazırki metodik vəsait yüksək bədii əhəmiyyətini qoruyub saxlayacaq, müasir klarnet ifaçılarının repertuarına möhkəm surətdə daxil ediləcəkdir. Məcmuədəki bütün musiqi nümunələrinin melodik dili səmimi və yaddaqalandır. Ümumi görünüşündə onlar emosional ruh yüksəkliyi təəssüratı bağışlayır.

Pyeslərin fortepiano partiyası haqqında da söhbət açmaq lazıdır. Çünki burada o, yalnız müşayiət rolu deyil, həmçinin müstəqil musiqi obrazı yaradır. Bunu fortepianoda keçən dolğun ritmika, faktura və harmoniyaların ardıcıllığı sübut edir.

Bununla da klarnet partiyası ilə fortepiano partiyası arasında duet meydana çıxır. Klarnet partiyasında başlanan musiqi fikri fortepiano partiyasında davam və inkişaf etdirilir.

Klarnet partiyasında ahəngdar, zərif səslənmə, zəngin tembrli səslənmədən ustalıqla istifadə olunmuşdur. Klarnet ifaçısı işləmələri ifa edərkən hər zaman eyni cür səslənmə ilə qane olmamalıdır. İfaçı pyeslərin təmiz səslənməsinə, dinamikaya xüsusi fikir verməlidir. Buna məşğələlər zamanı müxtəlif ştrixlərin istifadə olunması ilə nail olmaq mümkündür.

Araşdırdığımız əsərlər çox rəngarəng, maraqlı, onun daxilində cəmləşən bədii ifadə vasitələri isə müxtəlifdir. Onların hər birində Azərbaycan xalq musiqi nümunələrinə yaradıcı surətdə yanaşma, müxtəliflik müşahidə olunur. Məcmuə konsert repertuarında, həmçinin tədris proqramlarında işləmələrə ehtiyacla

əlaqədar olaraq meydana çıxmışdır. Odur ki, bu işləmələrdə geniş klarnet fakturası, ştrixlər, applikatura və s. kimi üsullar tətbiq olunmuşdur.

İşləmələrdə klarnetin ifadə imkanlarına, onun tembri, alətin melodik təbiətinə, texniki xüsusiyyətlərinə yer verilmişdir. Klarnet və fortepiano üçün işləyib hazırlanan əsərlər alətin ifa imkanlarını təcəssüm etdirir, alətə xas nüansları, ştrixləri, texniki xüsusiyyətləri (itilik, çəldlik, dəqiqlik) nümayiş etdirir. Pyeslər rəqsvari, mahnıvari, lirik obrazlılığı ilə diqqəti cəlb edir. Həmin əsərlərin əsas xüsusiyyətlərindən biri də onların metro-ritmik quruluşudur. Ümidvaram ki, bu metodik vəsait musiqi və metodiki dəyərə malik olacaq və klarnet musiqi ədəbiyyatının metodiki – pedaqoji janrlarının inkişafında vacib yer tutacaq.

"Sevgili canan"

mus. Ü.Hacıbəyli
köç. R.Əhmədov

11
dim.
p
14
mp
17
p
mf
p

20
dolce
mf
p
23
p
26

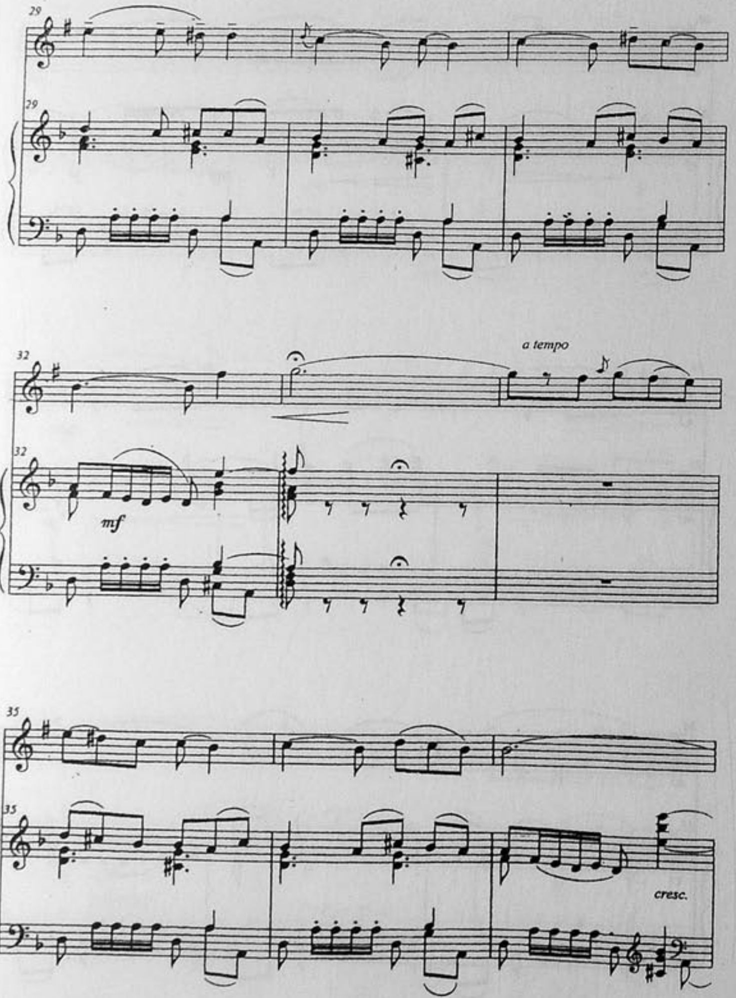

a tempo
mf
cresc.

f
dim.
p

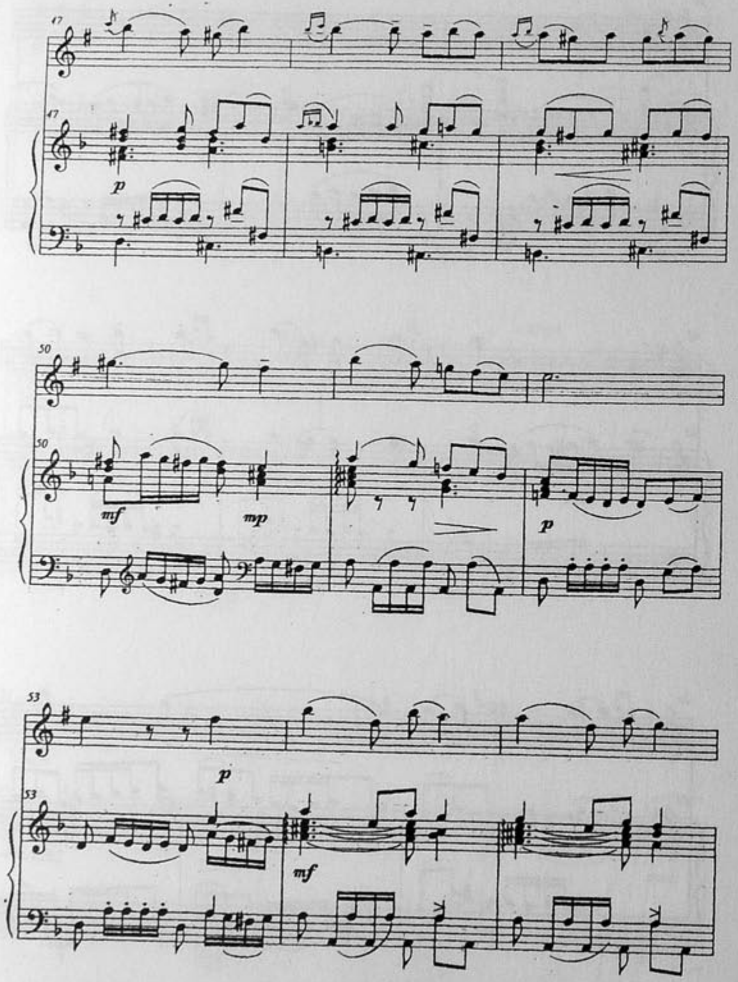
47
p
50
mf
mp
p
53
p
mf

56
tr
dim.
p
59
3
3
62
mp
p

a tempo
cresc.

mp
f
ad libitum

"Koroğlu" operasından
Rəqs № 2

mus. Ü.Hacıbəyli
köç. R.Əhmədov

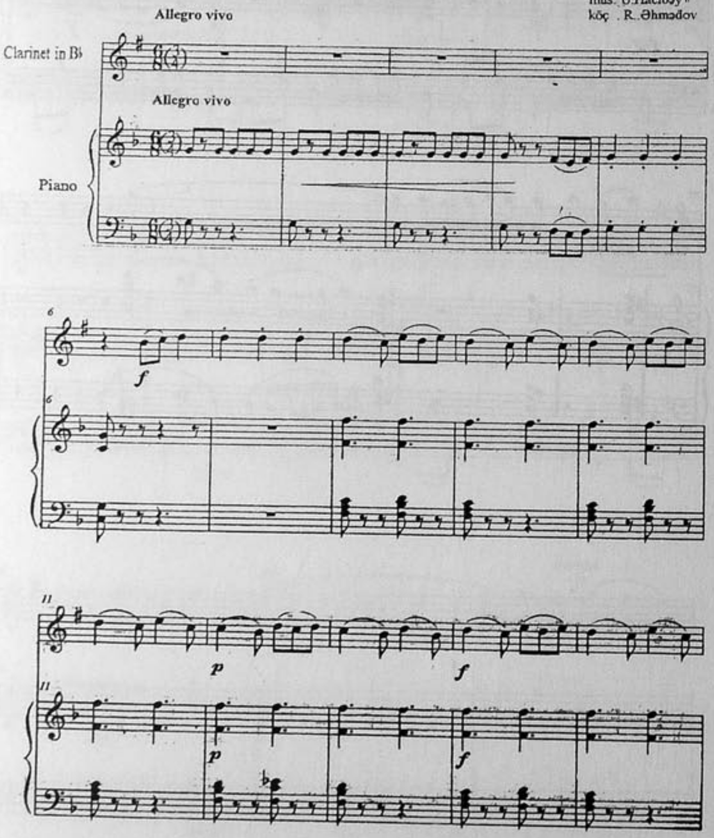

7637

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

31
p
36
p
f
41
p
f
p

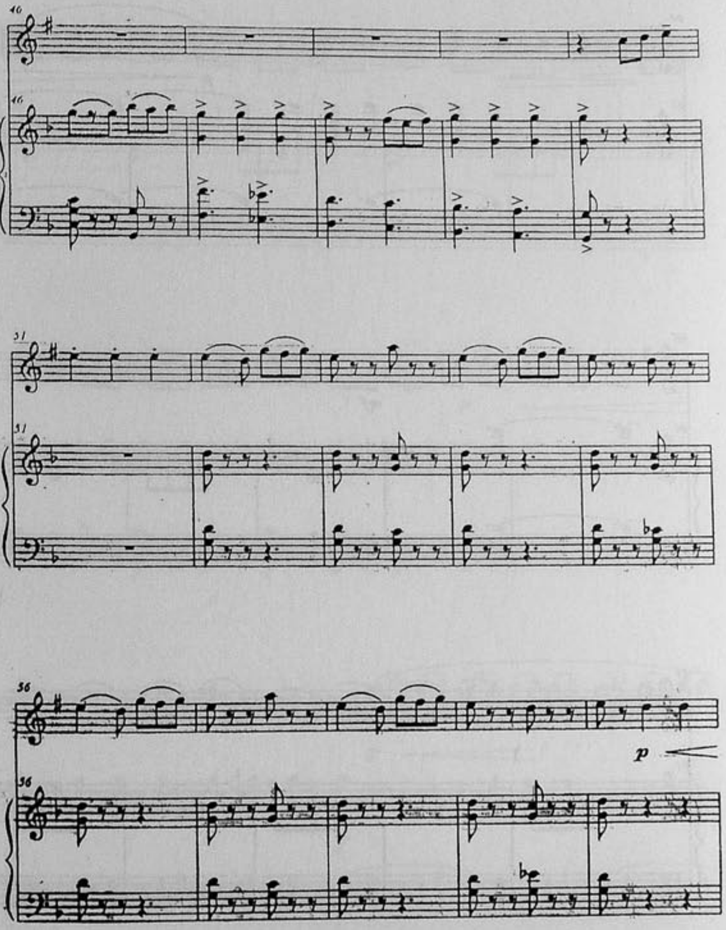
46
51
56
p

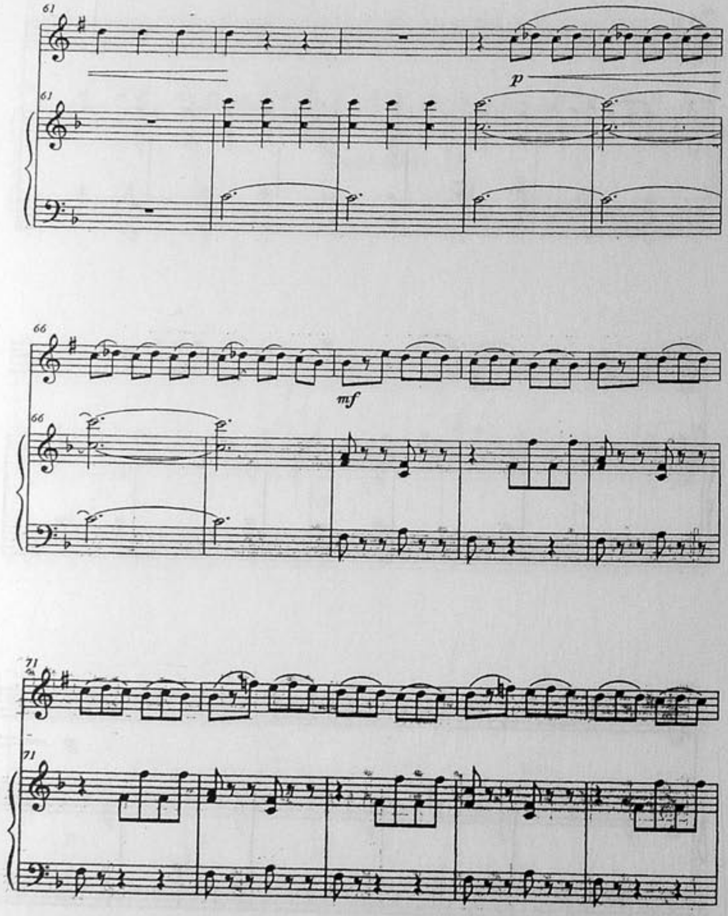
61
p
66
mf
71

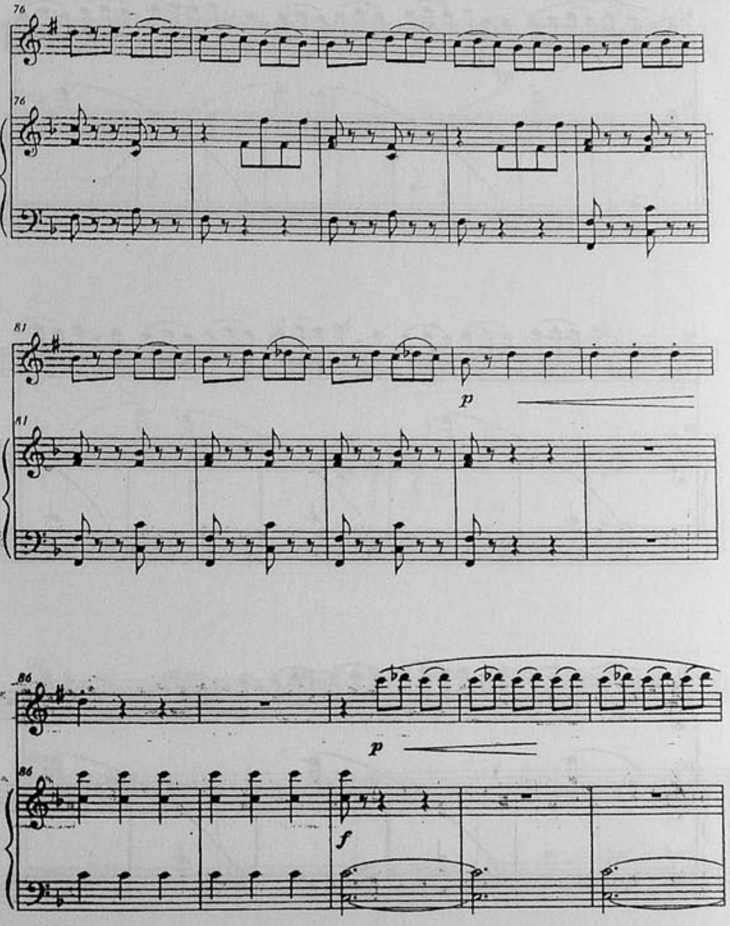
76
81
p
86
p
f

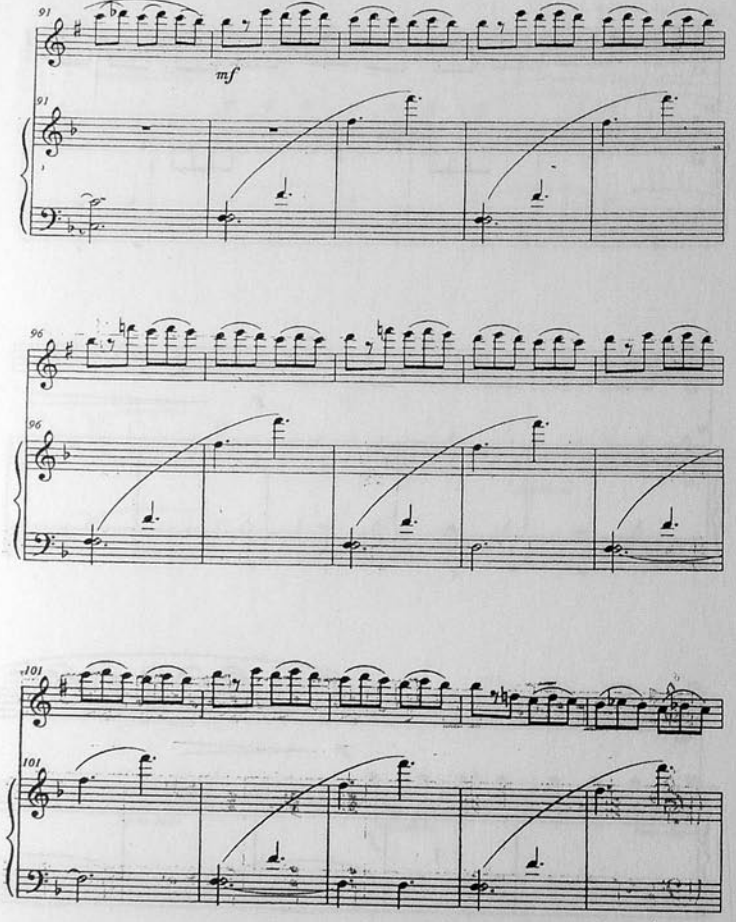
91
mf
96
101

106
111
116

121
121
126
126
131
131

136
136
141
141
146
146

RƏQS

KLARNET VƏ F-NO ÜÇÜN

KÖÇÜRÜLMƏ:
R.ƏHMƏDOV

FIKRƏT ƏMIROV

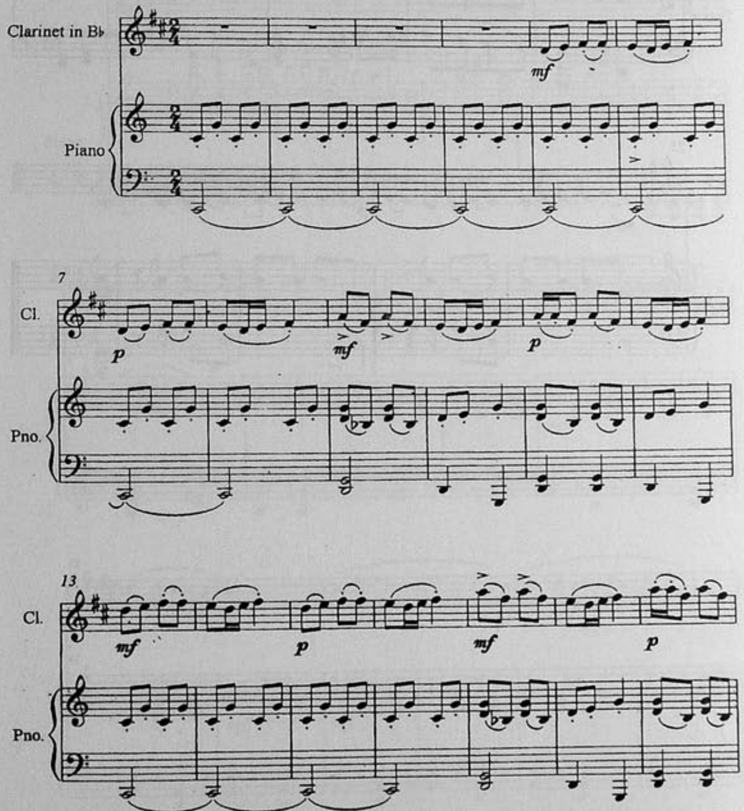

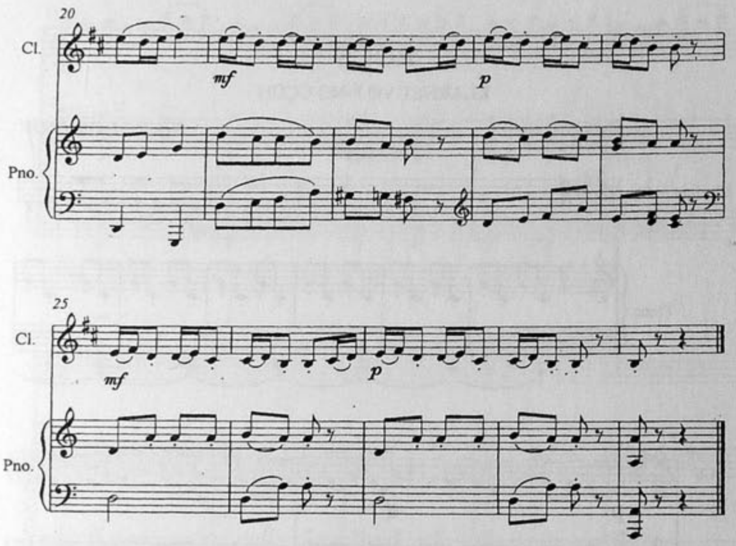

"Şənlik rəqsi"

F.Əmirov

R.Əhmədov

Allegretto grasiozo

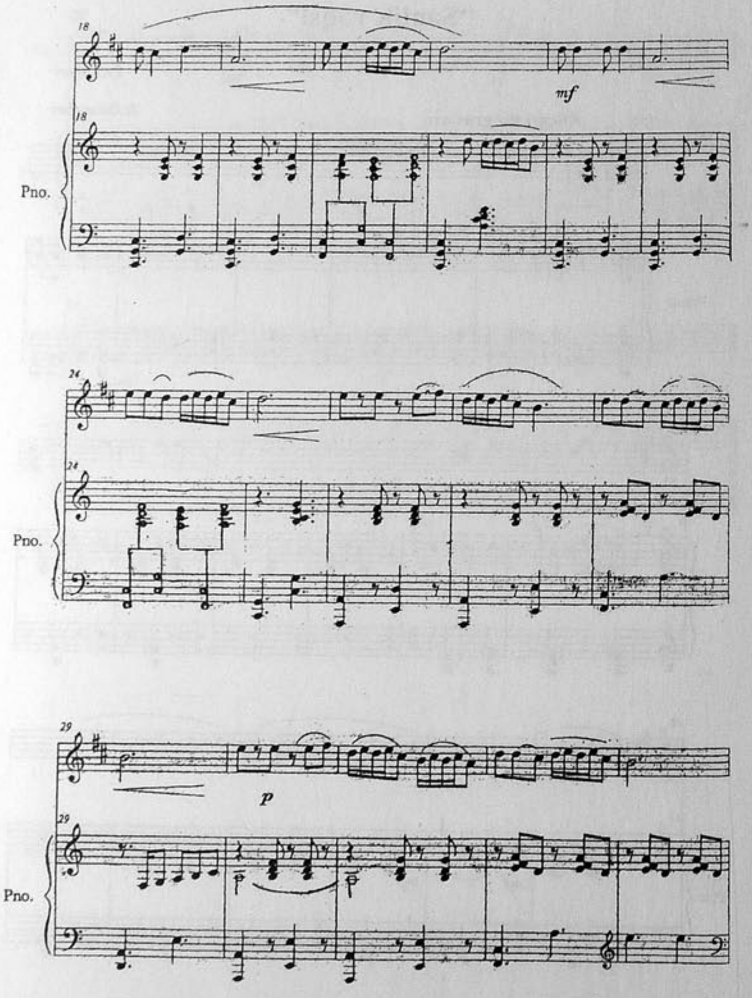
18
mf
Pno.
24
Pno.
29
p
Pno.

34
1.
Pno.
39
Pno.
44
Pno.

Sən mənim, mən sənin

romans

T. QULİYEV
KÖÇÜRÜLMƏ:
R. ƏHMƏDOV

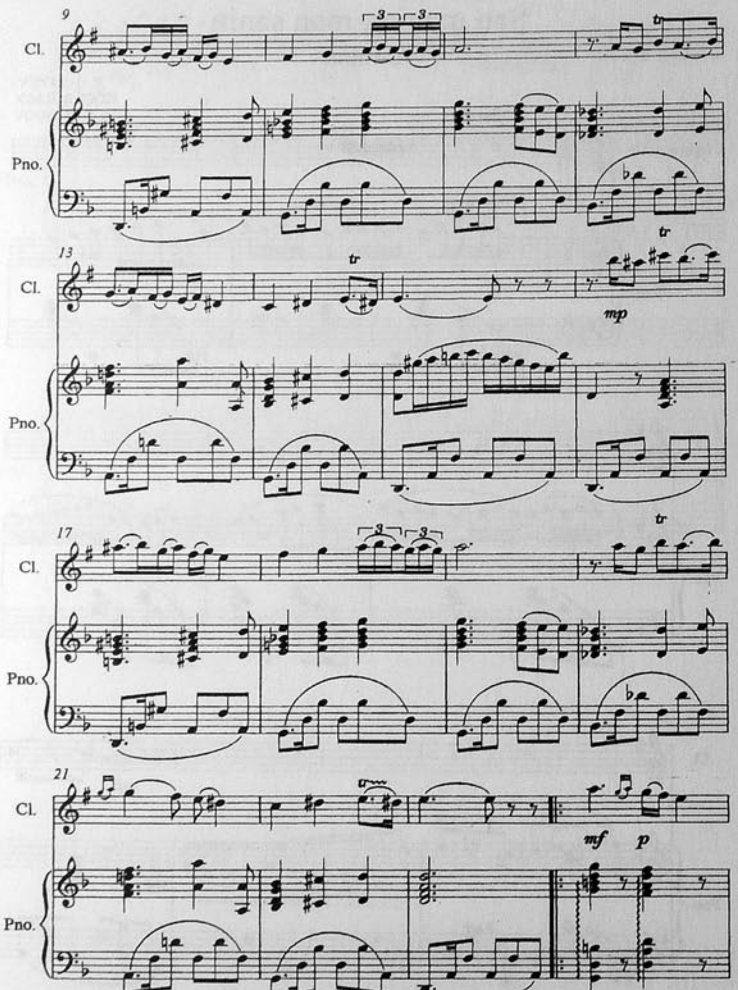
9
Cl.
Pno.
13
Cl.
tr
tr
mp
Pno.
17
Cl.
tr
Pno.
21
Cl.
mf
p
Pno.

25
Cl.
f
Pno.
29
Cl.
tr
p
Pno.
33
Cl.
tr
rit. . . A tempo
mf
p
rit. . . A tempo
Pno.
37
Cl.
Pno.

BƏXTƏVƏR OLDUM

(ROMANS)

KLARNET VƏ F-NO ÜÇÜN

T.QULİYEV
KÖÇÜRÜLMƏ:
R.ƏHMƏDOV

10
Cl.
Pno.

20
30
Cl.
Pno.

Cl.
Pno.
1.
2.
40

Cl.
Pno.
a tempo
50
60

MÜNDƏRİCAT

Ön söz 3
Ü.Hacıbəyli - "Sevgili canan"..7
Ü.Hacıbəyli - "Koroğlu" operasından Rəqs №2...........................16
F.Əmirov – "Rəqs"..27
F.Əmirov – "Şənlik rəqsi" 29
T.Quliyev – "Sən mənim, mən sənin" romansı............................33
T.Quliyev – "Bəxtəvər oldum" romansı..................................37

Kitab "ORXAN" Nəşriyyat və Poliqrafiya
müəssisəsinin mətbəəsində hazır
diopozitivlərdən
istifadə olunmaqla ofset üsulu ilə çap
edilmişdir.

Ünvan: Bakı şəhəri, Dərnəgül qəsəbəsi,
3105-ci məhəllə
Direktor: Cəfər Bağırov
Tel: 562-83-03; 563-54-42